

Сучасні аспекти українсько-румунських відносин

Гакман Сергій Михайлович

ПРОБЛЕМА КОРДОНУ ТА ЙОГО РЕЖИМУ

- Протяжність ділянки українсько-румунського кордону становить 442,807 км.
- Він встановлений Паризьким мирним договором від 10 лютого 1947 р. “таким, яким був на 1 січня 1941 р.”

Післявоєнний період

- 4 лютого 1948 р. відповідно до згаданого договору був підписаний Протокол стосовно уточнення проходження лінії державного кордону між Румунською Народною Республікою та Союзом Радянських Соціалістичних Республік.
- 23 травня 1948 р. – протокол, яким острів **Зміїний** “був повернутий Радянському Союзові Румунською Народною Республікою і був включений до складу Союзу РСР”
- 27 вересня 1949 р. за результатами роботи змішаної демаркаційної комісії підписано Акт про демаркацію та Протокол-опис проходження лінії радянсько-румунського державного кордону.
- 27 лютого 1961 р. в Бухаресті підписано Договір про режим радянсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань.

Початковий етап становлення українсько-румунських відносин

- 24 червня 1991 р. було ухвалено “Декларацію Парламенту Румунії про пакт “Ріббентропа-Молотова” та його наслідки для України”, в якій мова йшла про “приналежність Бессарабії, цинуту Герца та Північної Буковини Румунії”.
- У відповіді Верховна Рада Української РСР у своїй Заяві від 5 липня 1991 р. розцінила такі дії румунської сторони як територіальні претензії до України.
- Ухвалення 28 листопада 1991 р. румунським парламентом заяви проти участі населення так званих “румунських територій”, – північної частини Буковини та південної частини Бессарабії - у всеукраїнського референдуму щодо державної незалежності.

Денонсація попередньої системи двосторонніх угод

- У 1993 р. Румунія в односторонньому порядку денонсувала радянсько-румунську угоду 1961 р., що була юридичною основою лінії українсько-румунського кордону.
- У 1996 р. Румунія денонсувала Протокол 1948 р., який передбачав перехід острова Зміїний до складу СРСР.

Укладання українсько-румунських договорів

- 2 червня 1997 р. у румунському місті Констанца був підписаний українсько-румунський Договір про дружбу і співробітництво
- МЗС Румунії вдалося винести за рамки договору питання про державний кордон та його режим.
- В другій статті Договору про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією зазначається, що “Договірні Сторони підтверджують як непорушний існуючий між ними кордон і тому утримуватимуться від тепер і в майбутньому від будь-яких вимог чи дій, спрямованих на загарбання і узурпацію частини чи всієї території іншої Договірної сторони.
- В другій частині цієї статті підкреслюється, що “Договірні Сторони укладуть договір про режим кордону між двома державами та вирішать питання про делімітацію їхнього континентального шельфу та виключних економічних зон в Чорному морі

- 17 червня 2003 р. Україна і Румунія підписали у Чернівцях Договір між Україною і Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань.

- У 2004 р. Румунія звернулася до Гаагського суду з приводу делімітації континентального шельфу і виняткових економічних зон України і Румунії в Чорному морі.
- 16 травня 2006 року Україна подала до Міжнародного суду ООН контрмеморандум

Рішення міжнародного суду в Гаазі від 3 лютого 2009 р.

- 3 лютого 2009 р. Міжнародний суд в Гаазі виніс ухвалу, в якій відзначив, що о. Зміїний не може вважатися частиною прибережної лінії України у визначенні серединної лінії при делімітації континентального шельфу і виняткової економічної зони.
- Відповідно до його рішення довжина української частки узбережжя напроти суперечливих територій складає 1058 км., а румунської - 258 км. Суперечливі території шельфу були розділені в пропорції 1 до 3:
- 53,3 тис. кв. км. - за Україною, 21,9 тис. кв. км. - за Румунією.

Проблеми модифікація українсько-румунського кордону через зміну природного ландшафту

- Це стосується ділянки Рахівського та Тячівського районів (Закарпатської області) українсько-румунського державного кордону.
- Відповідно до Договору про режим радянсько-румунського кордону, співробітництво і взаємну допомогу з прикордонних питань 1961 р. лінія кордону тут проходить по середині русла Тиси.
- Русло змінюється. Головною причиною зміни русла ріки – паводки, що відбуваються тут декілька разів на рік і розмивають берег.
- Географічно український берег нижчий він поступово і виходить углиб нашої території, вивільняючи від води румунський берег.
- З 1961 р. українська сторона втратила у такий спосіб 270 гектарів землі

Проблема етнонаціональних меншин в українсько-румунських відносинах

- Актуальність, наукова і соціальна необхідність дослідження цієї проблеми пояснюється, як мінімум, трьома головними обставинами:
 - 1) проживанням на території України румуномовного населення (румуні та молдовани), а в Румунії – українців
 - 2) прагненням окремих політичних сил, незважаючи на підписання широкомасштабного базового політичного договору між двома країнами, хвилювати громадську думку постановкою питання про дискримінацію національних меншин у сусідніх країнах
 - 3) необхідністю встановлення толерантних, зважених, добросусідських взаємин між обома державами для підтримки і зміцнення стабільних відносин у цьому регіоні і на Європейському континенті в цілому.

Правова основ формування української державної етнополітики

- Конституція України
- Декларація прав національностей України,
- Закон України “Про національні меншини в Україні “
- Закон України про освіту

Правова основ формування румунської державної етнополітики

- Конституція Румунії
- закони про публічну адміністрацію
- Закон про вибори місцевих органів влади
- Закон про виховання (про освіту).
- Питання щодо румунів, які проживають за кордоном історичної батьківщини регулюються Законом щодо надання допомоги румунам звідусіль № 150 від 17.07.1998 р.
- Закон "Про Представницьку Раду румунів звідусіль"
- положення щодо взаємного забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин, містить Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією.
- 13-а стаття, у котрій розглядаються ці проблеми, складає приблизно 1/3 тексту договору.

- Базовим договором створена Змішана міжурядова українсько-румунська комісія з питань забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин, основним завданням якої є організація та розроблення комплексу заходів щодо співробітництва між двома країнами у питаннях забезпечення прав цієї категорії громадян.
- Національні частини цієї комісії координують діяльністю міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення прав румунської меншини в Україні та української – в Румунії.

Румуномовна громада в Україні

- *За останнім переписом населення (грудень 2001 р.) в Україні проживало 37,5 млн. представників титульної нації - українців (77,8 % населення) і 11,9 млн. (22,2%) представників понад 130 інших національностей, серед яких 258,6 тис. молдаван та 151,0 тис. румунів (0,3%)*
- *Останні дві групи разом складають майже 410 тис. осіб, значно випереджаючи, таким чином, за чисельністю навіть білорусів, які посідають третє місце після українців та росіян.*
- *Більша частина румуномовного населення України компактно проживає в межах з Румунією Чернівецькій, Одеській та Закарпатській областях*

Процес етнокультурної самоідентифікації і етнічного розмежування молдавської та румунської меншини в Україні.

- Цей процес триває ,в основному, на прикордонні , про що свідчить і динаміка зміни чисельності румунів та молдаван.
- Порівнюючи перепис 1989 р. та перепис 2001 р. можна помітити, що кількість осіб, які визнали себе румунами збільшилося, складаючи порівняно з 1989 р. 112%, а тих, хто визнав себе молдаванами зменшилося, складаючи відповідно 79,7 %.
- Особливо помітна ця динаміка у Чернівецькій області, в який порівняно з 1989 р. румуни склали 114, 2 %, а молдовани 79,5%

українська громада в Румунії

- Українська громада в Румунії (до українців румунські власті зараховують також русинів та гуцулів) згідно перепису населення 1992 р. нараховує більш ніж 67 тис. осіб, займаючи четверте місце серед національних меншин після угорців, циган та німців.
- Лідери українців Румунії вважають, що їх реальна кількість набагато більша. За неофіційними даними Союзу українців Румунії (СУР), український етнос нараховує 250 тис. чоловік

Освіта румуномовної національної меншини в Україні

- в Україні існує 106 шкіл з румунською мовою навчання.
- Лише у Чернівецькій області працюють більше 90 шкіл з румунською мовою навчання, в яких навчаються біля 23 тис. учнів
- Функціонують десятки дитячих дошкільних виховних установ з румунською мовою навчання, клубних установ, бібліотек тощо.

Освіта української національної меншини в Румунії

- з 1948 р. і до 1960 р. в усіх українських селах Румунії мовою викладання в школах була українська.
- В цей період в Румунії діяло 16 українських шкіл різної комплектності, 5 українських ліцеїв, український відділ на філологічному факультеті Бухарестського університету.
- Політика асиміляції, яка здійснювалася режимом Н. Чаушеску, призвела наприкінці 70-х років до повного зникнення українських навчальних закладів.
- ситуація в цій галузі, хоча і повільно, але почала виправлятися лише після грудневих подій 1989 р.

- За офіційними даними, українською мовою навчаються більше 600 учнів у 15 навчальних закладах, при цьому, українською мовою викладаються лише кілька предметів.
- Це пояснюється наступними чинниками:
- українці в Румунії проживають не дуже компактно
- внаслідок часткової втрати, через багаторічну насильницьку асиміляцію, етнічної свідомості, батьки дітей шкільного віку не бачать перспективи для своїх дітей у навчанні рідною мовою.

УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКЕ ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

- прикордонні адміністративно-територіальні одиниці України та Румунії є членами
- Єврорегіону "Верхній Прут"
- Єврорегіону "Нижній Дунай"
- Карпатського єврорегіону

Особливості єврорегіонів

- Вони створювалися за ініціативи центральних органів влади країн-учасниць
- До складу єврорегіонів входять прикордонні поліетнічні адміністративно-територіальні одиниці
- Надзвичайно великі (їх територію можна порівняти з територією середніх європейських країн (в Євросоюзі єврорегіони створюються на території 10-15 кілометрів вглиб кожної з держав,) Якщо в державах Євросоюзу головна мета єврорегіонів – економічне зростання територій, завдання вищевказаних єврорегіонів “Верхній Прут” та “Нижній Дунай” охоплюють і економічні, і екологічні, і національно-культурні, і соціально-психологічні, і фінансові сфери.
- Відсутність у складі керівних та робочих органів представників інститутів громадянського суспільства

Транскордонна проектна діяльність

- В рамках Програми сусідства PHARE CBC Румунія – Україна було впроваджено 147 проектів 80-ма аплікантами за підтримки 95 партнерів з України:
- 38 – з Чернівецької,
- 33 – з Закарпатської,
- 13 – з Івано-Франківської
- 11 – з Одеської областей
- Найбільша кількість проектів була реалізована у Сучавському повіті (50 грантів)

Фінансування

- На реалізацію проектів програми PHARE CBC 2004-2006 було виділено більше 18.857 тис. євро, відповідно до грантової схеми, на реалізацію проектів програми:
- PHARE CBC 2004 – 4.721 тис. євро (25 %),
- PHARE CBC 2005 – більше 7489 тис. євро (40%),
- PHARE CBC 2006 – більше 6647 тис. євро (35%)
- Найбільшою кількістю здійснених проектів стала програма PHARE CBC 2005, в рамках якої було реалізовано 61 проект.

За галузевим напрямком

- було витрачено більше 19.605 тис. євро,
- в т.ч. 18.857 тис. євро було витрачено бенефіціаріями:
- на розширення та укріплення туристичного сектору – більше 4 728 тис. євро (24 %);
- на транскордонну економічну співпрацю – більше 3 396 тис. євро (17 %);
- на розвиток транскордонного транспорту та інфраструктури кордону – майже 5 002 тис. євро (26 %);
- на покращення діяльності щодо менеджменту довілля у прикордонних регіонах – більше 3 393 тис. євро (17 %);
- на заходи спільного фонду малих проектів пріоритету «Від людини до людини» – більше 2 338 тис. євро (12 %);
- на заходи технічної підтримки щодо реклами та оцінки програми – більше ніж 448 тис. євро (4 %)

Результати

- В ході реалізації проектів в рамках програм спільними зусиллями України та Румунії:
- проведено понад 1200 спільних заходів (семінарів, тренінгів, зустрічей), 550 робіт із документами (створення баз даних, довідників, проведення досліджень, наукових розвідок),
- створено 40 ресурсних центрів (регіональних економічних центрів, екоцентрів, інфоцентрів), створено 14 транскордонних мереж,
- підписано 280 протоколів про співпрацю між українськими та румунськими організаціями,
- створено 46 інструментів та пунктів туристичного інформування, актуалізовано 63 туристичних маршрути,
- відремонтовано 35 км. доріг,
- сформовано 12 інструментів з моніторингу довкілля (вежі для визначення параметрів довкілля, пересувні лабораторії),
- проведено понад 1000 інформаційно-маркетингових заходів (здійснення рекламних кампаній, підготовлено статей в засобах масової інформації тощо)

TACIS CBC

- Паралельно з програмами PHARE CBC розгорталася програма TACIS CBC.
- охоплювала меншу кількість аплікантив через наступні причини:
- Була менш тривалою за часом
- Була менш гнучкою в плані фінансування. Мінімальний розмір фінансування проектів передбачав для 1 та 2 пріоритетів (проблеми економічного розвитку та захисту довкілля) – 500 тис. євро, для 3 пріоритету (гуманітарні проблеми) – 250 тис. (за умови співфінансування аплікантом в розмірі 10 % вартості проекту, отримання аплікантом 10 % суми від вартості проекту від донора лише після затвердження звіту проекту, необхідність оплачувати НДС при кожній фінансовій операції - сума, яку повинні були мати апліканти ставала непосильною для більшості з них, особливо для неурядових організацій.

Інші програми

- З 2005 по 2007 роки мережева Програма Схід-Схід: партнерство без кордонів в Україні, Молдові та Румунії підтримала **26 проектів** на загальну суму **800 тисяч доларів США** в рамках тристоронніх конкурсів з метою просування демократичних цінностей та зміцнення засад сталого розвитку регіону.

Європейський інструмент сусідства та партнерства

- Стратегічний документ ЄІСП 2007-2013 перегрупував Програми сусідства 2004-2006 між Румунією та Україною, Румунією та Республікою Молдова в нову - «Румунія-Україна-Республіка Молдова».
- фінансові інструменти PHARE та TACIS були трансформовані в єдиний Європейський інструмент сусідства та партнерства – ЄІСП

Спільна операційна програма «Україна-Румунія-Республіка Молдова» 2007-2013

- реалізується у рамках програми Європейського інструменту сусідства та партнерства (ЄІСП) 2007-2013 - загальний бюджет - близько 1,1 млрд. євро
- Фінансування Операційної програми складає 126,72 мільйонів євро і фінансується не лише програмою ЄІСП, а й національними фондами.
- Україна є учасником ще трьох програм транскордонного співробітництва в рамках ЄІСП: «Україна-Польща-Білорусь» (бюджет Програми – 186,201 млн. євро),
- «Україна-Угорщина-Словаччина-Румунія» (бюджет Програми – 68,638 млн. євро),
- «Чорне море» (бюджет Програми -17,306 млн. євро).

● Дякую за увагу!

● Сергій Гакман

● E-mail:

s_hacman@rambler.ru _hacman@rambler.ru, hakman@gmail.com

● Тел. +38 050 909 3381